

Jak se mění naše chráněná území? Lekce z fragmentace a unifikace krajiny

Dušan Romportl, Tomáš Janík, Vladimír Zýka, Roman Borovec, Jakub Houška

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Abstrakt

Evropská kulturní krajina se sice v průběhu desetiletí dynamicky proměňuje, ovšem v případě chráněných území alespoň podvědomě předpokládáme jejich stabilitu, zakonzervovanou právě statusem územní ochrany. Společný projekt Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví a Ministerstva životního prostředí však ukazuje často překvapivé závěry hlubokých proměn, kterými krajiny našich národních parků, chráněných krajinných oblastí i lokalit soustavy NATURA 2000 od svého vyhlášení procházejí.

Cílem projektu je analyzovat změny krajinného pokryvu a jeho struktury postupně ve všech velkoplošných zvláště chráněných územích ČR během čtyřech časových horizontů – od 50. let 20. století, která zachycují stav krajiny před velkoplošnou kolektivizací a současně před vyhlášením územní ochrany; dále 90. léta 20. století jako mezník moderní ochrany přírody a krajiny ve svobodné společnosti; rok 2004, kdy ČR vstupuje do EU a přejímá další prvky ochrany přírody (NATURA 2000) a konečně současnost.

Z dosavadních výsledků vyplývají velmi protichůdné trendy využití krajiny v různých typech chráněných území – od lokálního nárůstu diverzity a prostorové heterogenity krajiny, přes enormní rozvoj fragmentace území antropogenními strukturami, po dominující procesy unifikace a homogenizace krajiny, které zaznamenáváme napříč gradientem přírodních podmínek (od nížinných CHKO až po horské NP).

V rámci příspěvku tak budou představeny základní metody hodnocení změn využití a struktury krajiny v prostředí ArcGIS a specializovaných extenzí, základní trendy, které byly napříč zkoumanými územími identifikovány a zároveň návrhy opatření, které by mohly vést ke zpomalení či zastavení negativních procesů v krajině.